

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Zpěv

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

FIGAROVA SVATBA SE ZAMĚŘENÍM NA ROLI CHERUBÍNA

Kateřina Oplová

Vedoucí práce: Odborná asistentka Yvona Votavová – Škvárová

Oponent práce: Odborný asistent Pavel Horáček

Datum obhajoby: 4.6.2018

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Music of Art

Voice

BACHELOR'S THESIS

**THE MARRIAGE OF FIGARO, FOCUSED ON THE PART OF
CHERUBINO**

Kateřina Oplová

Thesis advisor: Assistant professor Yvona Votavová – Škvárová

Examiner: Assistant professor Pavel Horáček

Date of thesis defense: 4.6.2018

Academic title granted: BcA.

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Figarova svatba se zaměřením na roli Cherubína

Vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Abstrakt

Bakalářská práce seznamuje čtenáře s titulem Figarova svatba a s postavou Cherubína. To je její hlavní poslání. V práci je ale popsán život a dílo autora divadelní hry Figarova svatba, kterým je Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, dále skladatele Wolfganga Amadea Mozarta, se zaměřením na jeho operní tvorbu, a libretisty Lorenza da Ponte. Bez těchto tří významných umělců by nevzniklo dílo, které přetrvává staletí. Bylo nezbytné přiblížit nejen jejich tvorbu, ale i poměry, ve kterých dílo tvořili. Dále práce seznamuje s osobností Cherubína jako takového a zabývá se rozбором dvou Cherubínových árií. Cílem rozboru, a to jak textového, tak hudebního, byl záměr co nejvíce přiblížit psychologii postavy.

Klíčová slova: Figarova svatba, Cherubín, opera, W. A. Mozart, kalhotková role.

Abstract

This thesis acquaint readers with the title of The marriage of Figaro and the role of Cherubino. The thesis describes the life and work of the author of The marriage of the Figaro, which is Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, composer Wolfgang Amadeus Mozart with a focus on his opera, and librettist Lorenzo da Ponte. Further, the work introduces the role of Cherubino and deals with the analysis of two Cherubino's arias. The aim of the analysis, both text and musical parts, was to bring the psychology of the figure as close as possible.

Key words: The marriage of Figaro, Cherubino, opera, W. A. Mozart, panties role.

Poděkování:

Děkuji vedoucí své bakalářské práce za poskytnutí cenných rad, připomínek a podnětů potřebných k napsání mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
1. Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais	2
1.1 Život.....	2
1.2 Přehled díla	4
1.3 Figarovské hry	5
1.4 Cherubín ve Figarovských hrách.....	6
1.5 Charakteristika Cherubína dle Beaumarchaise	6
2. Lorenzo da Ponte	7
2.1 Život.....	7
2.2 Dílo	9
3. Wolfgang Amadeus Mozart.....	11
3.1 Život.....	11
3.2 Dílo	13
4. Opera Figarova svatba.....	14
4.1 Postavy opery	14
4.2 Obsah opery	15
4.3 Okolnosti a vznik opery Figarova svatba	20
5. Cherubín a kalhotkové role	21
6. Árie	22
6.1 Árie Cherubína z I. Jednání - Non so piú - Překlad	22
6.2 Rozbor árie	23
6.3 Árie Cherubína z II. Jednání – Voi che sapete – Překlad	24
6.4 Rozbor árie	25
Závěr.....	27
Seznam použité literatury	29
7. Přílohová část	30

Úvod

Tématem bakalářské práce je Figarova svatba se zaměřením na roli Cherubína. Ve své práci se zabývám nejen operou Wolfganga Amadea Mozarta, jeho životem a operní tvorbou, ale také původními prameny opery. V samostatných kapitolách věnuji pozornost autorovi divadelních her Pierru-Augustinu Caron de Beaumarchaisovi, a dále také jednomu z nejlepších a nevýznamnějších libretistů klasicismu Lorenzu da Ponte. V jejich životopisech poukazují na okolnosti, které vedly až ke vzniku této úžasné opery.

Kromě Figarovy svatby se také zaměřuji na postavu Cherubína. To především proto, že je mi tato figura blízká. Jako velmi mladá jsem měla možnost nastudovat árii *Voi che sapete*, a skrz ni si mě později získala celá role a opera. Opera mě zcela pohltila a role mladého pážete mi přirostla k srdci.

Cherubínovým áriím věnuji pozornost v samostatné kapitole, kde neopomenou překlad árie, a provedu i hudební rozbor.

1. Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais

1.1 Život

24. ledna 1732 v Paříži přichází na svět Pierre-Augustin Caron, pozdější francouzský dramatik, básník, hudebník, publicista, politik a člověk mnoha dalších profesí.

Již jako dítě projevuje nadání pro hudební nástroje (kytara, flétna, viola a harfa), a později, s přibývajícím věkem a zájmem o přítelkyně jeho sester, i nadání pro verše.

Přes tyto kulturní vlohy jeho otec doufá, že bude Pierre-Augustin pokračovat v rodinném podnikání jako hodinář. To se nejdříve nesetkává s úspěchem, a to i přesto, že v řemesle má řadu úspěchů. Po několika konfliktech s otcem se začne rodinnému řemeslu věnovat. Dokonce se mu věnuje na takové úrovni, že se rozhodne studovat technickou literaturu, aby se v řemesle ještě více zdokonalil. Později se rozhodne vylepšit (zkvalitnit) systém hodinového stroje (hodiny byly velice nepřesné), který si však přivlastní královský hodinář Lepaute¹.

Mladý Pierre-Augustin se však nenechá zastrašit a podává žalobu před francouzskou Akademií. Díky předložení dokumentace a několika prototypů spor vyhrává a výrazně se tak dostává do podvědomí společnosti, dokonce natolik, že si ho král Ludvík XV. nechává předvést a zadává Pierre-Augustinovi nové zakázky (např. vytvořil miniaturní hodinový stroj v prstenu pro Madame de Pomadour.).²

V roce 1755 se Pierre-Augustin seznámí s Marií-Madeleine-Catherine Francquetovou, která mu dopomůže k získání postu učitele hry na harfu pro dcery Ludvíka XV³. O rok později manžel Marie-Madaleine umírá, a po dodržení minimální doby smutku se Marie-Madeleineprovádá za Pierre-Augustina. Tímto sňatkem Pierre-Augustin vyžení jmění, přístup ke dvoru a pozemky le Bois Marchais, podle nichž začne používat přízvisko de Beaumarchais.

¹ Celým jménem Jean-André Lepaute https://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Andr%C3%A9_Lepaute [cit.2.1.2018]

² https://cs.wikipedia.org/wiki/Pierre-Augustin_Caron_de_Beaumarchais [cit.16.4.2018]

³ Místo učitele na harfu získal, dle zdrojů, na žádost dcer Ludvíka XV. Ullrychová, D., Tošovský J., Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, Bláznivý den aneb Figarova svatba; Národní divadlo, Praha 2012

Rok po uzavření manželství jeho manželka umírá na tyfus. Beaumarchais prohrává spor o dědictví a následně je obviněn z travičství. Toto podezření se s ním táhne i ve druhém manželství s Geneviève-Madeleine Lévêque, která shodou náhod také umírá na tyfus.⁴

Velký vliv na jeho budoucí literární tvorbu má jeho cesta do Španělska. V roce 1764 se Beaumarchais vydává do Madridu, aby chránil čest své sestry Lisette, která se měla provdat za ministerského úředníka Josého Calvija. Ten však těsně před svatbou zasnuby přeruší, a Beaumarchais ho vyzve na souboj. Avšak Calvijo je na žádost španělských úřadů chráněn a Beaumarchais je vsazen do vazby více než na měsíc.

Po propuštění z vězení zůstává ve Španělsku, tentokrát v roli tajného agenta vyjednávajícího kontrakty na dovoz afrických otroků do Ameriky.⁵ Přestože ani jeden z cílů cesty do Španělska není naplněn, rozhodne se Beaumarchais pro prodloužení pobytu ve Španělsku téměř na rok, a své zkušenosti a poznatky později využije ve svých hrách.⁶

Beaumarchais je jako tajný agent vyslán například do Londýna, Amsterdamu a Vídně, aby sbíral informace o anglických koloniích v Americe. Později se, se svolením a finanční podporou krále, zapojuje do americké války za nezávislost a zakládá fiktivní společnost *Roderigo Hortalez & Co.*, která dodává munici, zbraně a šatstvo domobraně.⁷

Beaumarchais je vězněn několikrát. Podruhé v Paříži za urážku šlechtice de Chaulnes, ve sporu kvůli jeho milence. V roce 1786 se znovu žení, tentokrát s Marie-Thérèse de Willer-Mawlaz. Ta je v té době již 12 let jeho milenkou a mají spolu dceru Eugénii.

⁴ Ullryichová, D., Tošovský J., Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, Bláznivý den aneb Figarova svatba; Národní divadlo, Praha 2012

⁵ Ullryichová, D., Tošovský J., Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, Bláznivý den aneb Figarova svatba; Národní divadlo, Praha 2012

⁶ Ullryichová, D., Tošovský J., Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, Bláznivý den aneb Figarova svatba; Národní divadlo, Praha 2012

⁷ Ullryichová, D., Tošovský J., Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, Bláznivý den aneb Figarova svatba; Národní divadlo, Praha 2012

Krátce před revolucí se opět pouští do křížku s justicí, a později v roce 1789 je účastníkem bojů o Bastilu. Poté odjíždí do Holandska kvůli nákupu zbraní pro revoluční armádu a je Výborem pro veřejné blaho obviněn a odsunut na seznam emigrantů. Až v roce 1796 je z tohoto seznamu vyškrtnut a smí se opět vrátit do Paříže.

18. května 1799 umírá na mrtvici.

1.2 Přehled díla⁸

- 1760 – 70 – jednoaktovky → Les Deéputé de la Halle et du Gros-Caillou
→ Colin et Colette
→ Les Bottes de sept lieues
→ Jean Bête à la foir
→ Œil pour œil
→ Laurette
- Cca 1765 → Le sacristan - *mezihra*
- 1767 → Eugénie - *drama*
→ L'Essai sur le genre dramatique sérieux (*esej o vážném dramatickém žánru*)
- 1770 → Les Deux Amis, ou le Négociant de Lyon (*Dva přátelé aneb Lyonský obchodník*) - *drama*
- 1773 → Le Barbier de Séville, ou la Précaution inutile (*Lazebník sevillský aneb Marná ostražitost*) – *komedie*
- 1774 → Mémoires contre Goëzman (*Listy proti Goëzmanovi*)
- 1775 → La Lettre modérée sur la chute et la critique du Barbier de Seville (*Skromný dopis o neúspěchu a kritice Lazebníka sevillského*)
- 1778 → La Folle journée, ou Le Mariage de Figaro (*Bláznivý den aneb Figarova svatba*) – *komedie*

⁸ Ullryichová, D., Tošovský J., Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, Bláznivý den aneb Figarova svatba; Národní divadlo, Praha 2012

- 1784 → Preface du Mariage de Figaro
(*Předmluva k Figarově svatbě*)
- 1787 → Tarare – opera, hudba Antonio Salieri
- 1792 → La Mère coupable, ou L'Autre Tartuffe
(*Provinilá matka aneb Jiný Tartuffe*) – drama
- 1799 → Voltaire et Jésus-Christ
(*Voltaire a Ježíš Kristus*) – dva listy

1.3 Figarovské hry

Figarovské hry jsou tři Beaumarchaisovy hry, které na sebe volně navazují. První z nich je „Le Barbier de Seville, ou la Précaution inutile“ (*Lazebník sevillský aneb Marná ostražitost*) z roku 1773. V této první hře se může divák důvěrně seznámit s rolí Figara, hraběte Almavivy a s budoucí hraběnkou – Rosinou. Tyto tři postavy se vyskytují i v dalších dvou hrách. Do operního světa je nejprve přenesl Giovanni Paisiello roku 1782⁹ a později Gioacchino Rossini v roce 1816 na libreto Cesare Sterbiniho.¹⁰

Druhou hrou z trilogie je „La Folle journée, ou Le Mariage de Figaro“ (*Bláznivý den aneb Figarova svatba*) z roku 1778. Zde se nám k trojici postav přidává role Zuzanky, a především role Cherubína, na kterou se ve své práci podrobněji zaměřuji. V roce 1786 měla premiéru ve Vídni opera Figarova svatba od W. A. Mozarta.¹¹

Třetí a poslední hrou je „La mère coupable, ou L'Autre Tartuffe“ (*Provinilá matka aneb Jiný Tartuffe*) z roku 1792. Pouze tato hra vyčnívá z trilogie. Oproti prvním dvěma komediím je třetí hra drama, což je i patrně důvod proč se jí dostalo zhudebnění až tak pozdě a s nevelkým úspěchem. První, kdo zhudebnil Beaumarchaisovu třetí hru, byl Darius Milhaud na libreto své ženy Madeleine Milhaud, a premiéra byla v Ženevě v roce 1966.¹²

⁹[https://it.wikipedia.org/wiki/Il_barbiere_di_Siviglia_\(Paisiello\)](https://it.wikipedia.org/wiki/Il_barbiere_di_Siviglia_(Paisiello)) [cit.3.1.2018]

VONÁSEK, Rudolf. Operní libreta řada II., svazek 7. Předmluva Josef Bachtík. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956

¹⁰https://cs.wikipedia.org/wiki/Lazebn%C3%ADk_sevillsk%C3%BD [cit.3.1.2018]

¹¹https://cs.wikipedia.org/wiki/Figarova_svatba [cit.3.1.2018]

¹²<http://operaplus.cz/domacnost-hrabete-almavivy-po-dvaceti-letech-aneb-milhaudova-provinila-matka-ve-vidni/?pa=2> [cit.3.1.2018]

1.4 **Cherubín ve Figarovských hrách**

Postava Cherubína se vyskytuje ve dvou Beaumarchaisových hrách, a to ve Figarově svatbě a v navazující hře Provinilá matka. Zatím co ve Figarově svatbě prochází celou operou jako mladé, zmatené a dospívající páže, a ve hře fyzicky působí, v Provinilé matce se o Cherubínovi pouze hovoří. Je o něm řečeno, že byl milencem Hraběnky. Ta mu však po milostném románku řekla, že lituje toho co se stalo a Cherubína už nechce nikdy vidět. Zhroucený Cherubín odchází do bitvy a nechává se úmyslně zranit a umírá.

1.5 **Charakteristika Cherubína dle Beaumarchaise**

Sám Beaumarchais píše ve své předmluvě k Figarově svatbě¹³, že postava Cherubína nemůže být hrána nikým jiným než ženou či dívkou. Premiéry se zhostila herečka Olivierová, a až na výjimky, je tato role hrána ženou dodnes. Autor hry popisuje postavu Cherubína jako nesmělého, rozkošného nestydu, který zápasí s pubertou, a především sám se sebou.

Dále autor popisuje kostým postavy. Vzhledem k tomu, že je Cherubín z urozené a dobře vychované rodiny, je oblečen do bohatého bílého pážecího obleku, který je vyšívaný stříbrem. Dále by měl mít přes rameno modrý plášť a na hlavě klobouk s peřím. To má však na sobě pouze v prvních dvou jednáních. Ve čtvrtém jednání je už v dívčím oblečení, především tedy ve šněrovačce a sukni. Klobouk bohatý na peří vystřídá dámský čepec. V pátém dějství přichází Cherubín převlečen do svého posledního kostýmu. Vzhledem k tomu, že má odjet k regimentu, je oblečen v důstojnické uniformě s kordem a kokardou na hlavě.

¹³ CARON de BEAUMARCHAIS. Lazebník sevillský, Figarova svatba (z francouzského originálu Oeuvres complètes de Beaumarchais). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 1956. 331. str.181

2. Lorenzo da Ponte

2.1 Život

Lorenzo da Ponte (rodným jménem Emanuele Conegliano) přichází na svět 10. března 1749 ve městě Ceneda.¹⁴ Emanuele je původem Žid, který konvertoval k římskokatolické církvi.¹⁵ Jméno a příjmení přijímá při křtu od biskupa mosignora da Ponte¹⁶ a později je dokonce vysvěcen na kněze. V roce 1774 zastává místo profesora klasické literatury v Trevisu, ale o dva roky později dostává zákaz učení (za rousseauovskou kritiku) a je odsouzen k patnáctiletému vyhnanství.¹⁷

Tím se započíná da Pontova dlouhá cesta, a to přes Gorizii, Drážďany, Vídeň, Londýn a končí v Americe kde 17. srpna 1838 umírá.¹⁸

Ve Vídni, na dvoře císaře Josefa II., se da Ponte dostává na post dvorního básníka, jenž před ním zastával Pietro Metastasio. V roce 1785 začíná spolupracovat s Wolfgangem A. Mozartem. Po smrti císaře (v roce 1790) nastupuje na trůn Leopold II, který rozpouští italské divadlo a da Ponteho spolupráce se skladateli končí.

Později, i přes zákaz odjíždí z Vídně do Petrohradu, kde mu je slíbená nová práce. Ta však nevychází a da Ponte je nucen se vrátit zpět do Vídně, odkud je po jedenácti letech nakonec vyhoštěn.

Další da Ponteho zastávkou je Terst. Zde ale nezůstává dlouho a vrací se zpět do Vídně, kde nastupuje na trůn císař František. Ten mu zajišťuje povolení a prostředky pro pobyt ve Vídni, ale da Ponteje už rozhodnut Vídeň opustit.

Přes Terst, Prahu (zde s potěšením pozoruje, jaké úspěchy mají opery W. A. Mozarta, na nichž s ním spolupracoval) a Drážďany, se da Ponte dostává do

¹⁴ ŠPAČEK, Jan. Libreta Lorenza da Ponte: Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2013, Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

¹⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/Lorenzo_da_Ponte [cit.3.1.2018]

¹⁶ ŠPAČEK, Jan. Libreta Lorenza da Ponte: Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2013, Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

¹⁷ https://cs.wikipedia.org/wiki/Lorenzo_da_Ponte [cit.3.1.2018]

¹⁸ ŠPAČEK, Jan. Libreta Lorenza da Ponte: Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2013, Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

Londýna. Zde pokračuje ve své kariéře libretisty a dostává místo v Královském divadle.

Vzhledem k tomu, že je okraden spolupracovníky z divadla, zakládá zde vlastní italské knihkupectví, které ho finančně drží nad vodou. Píše vlastní básně.¹⁹

V Londýně se opět dostává do finanční krize, a tentokrát odjíždí do Spojených států amerických. Nejprve do Filadelfie, kde má obchod s potravinami a soukromě poskytuje lekce italštiny americké mládeži. Ani zde mu však jeho podnikatelský záměr nevychází, a proto odchází s celou rodinou do New Yorku.

Zde se díky da Pontovi hraje v roce 1825 Don Giovanni, a to je celých 50 let před vznikem Metropolitní opery. Ve stejném roce získává místo profesora italské literatury na Columbia University (tehdy Columbia College) jako první židovský profesor vysvěcený na kněze. V roce 1828 se stává americkým občanem.

Na da Ponteho texty komponovalo mnoho skladatelů (např.: Salieri, Gazzaniga, Righini, Cimarosa, Martini a další). Umožňovala mu to jeho jazyková vybavenost a velký cit pro jazyk.

Nejvýznamnějším z nich byl však Wolfgang Amadeus Mozart.²⁰

¹⁹ ŠPAČK, Jan. Libreta Lorenza da Ponte: Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2013, Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

²⁰ VONÁSEK, Rudolf. Operní libreta řada II., svazek 7. Předmluva Josef Bachtík. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956

2.2 Dilo²¹

Operní libreta:

- 1738 → Ifigenia in Tauride (*Christoph Wilibald Gluck*)
- 1783 → La Scuola de'gelosi (*Antonio Salieri*)
- 1784 → Il Ricco d'un giorno (*Antonio Salieri*)
- 1786 → Il Burbero di buon cuore (*podle Carla Goldoniho, Vicente Martín y Soler*)
 - Il Demagorgone ovvero Il filosofo confuso (*Vincenzo Righini*)
 - Il finto cieco (*Giuseppe Gazzaniga*)
 - Le nozze di Figaro (*podle Beaumarchaise, Wolfgang Amadeus Mozart*)
 - Una cosa rara ossia Bellezza ed onesta (*Vicent Martín y Soler*)
 - Gli equivoci (*Stephen Storace*)
- 1787 → L'arbore di Diana (*Vicent Martín y Soler*)
 - Il dissoluto punito o sia Il Don Giovanni (*Wolfgang Amadeus Mozart*)
- 1787/88 → Axur, re d'Ormus (*Antonio Salieri*)
- 1788 → Il Talismano (*Antonio Salieri*)
 - Il Bertoldo (*Antonio Brunetti*)
- 1789 → Il Pastor fido (*Antonio Salieri*)
 - La Cifra (*Antonio Salieri*)
- 1789/90 → Così fan tutte (*Wolfgang Amadeus Mozart*)
- 1790 → La Caffettiera bizzarra (*Joseph Weigl*)
- 1795 → La Capricciosa corretta (*Vicente Martín y Soler*)
- 1796 → Antigona (*Francesco Giuseppe Bianchi*)
 - Il consiglio imprudente (*Francesco Giuseppe Bianchi*)
- 1797 → Merope (*Francesco Giuseppe Bianchi*)
- 1798 → Cinna (*Francesco Giuseppe Bianchi*)
- 1802 → Armida (*Francesco Giuseppe Bianchi*)
- 1803 → La Grotta di Calipso (*Peter von Winter*)
- 1804 → Il Trionfo dell'amor fraterno (*Peter von Winter*)
 - Il Ratto di Proserpina (*Peter von Winter*)

²¹https://cs.wikipedia.org/wiki/Lorenzo_da_Ponte#D%C3%ADlo [cit. 29.1.2018]

Oratoria a kantáty:

- 1785 → *Per la ricuperata salute di Ofelia* (*společné dílo Mozarta, Salieriho a Cornettiho*)
→ *Davidde penitente* (*Wolfgang Amadeus Mozart*)
- 1791 → *Il Davidde* (*pasticcio z děl několika skladatelů*)
- *Hymn to America* (*Antonio Bagiola*)

3. Wolfgang Amadeus Mozart

3.1 Život²²

27.1.1756 se v Salcburku narodí nejmladší ze sedmi dětí, celým jménem Joannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus. Ze sedmi sourozenců přežije pouze Wolfgang a jeho sestra Marie Anna, přezdívaná Nannerl.

Otec Leopold, koncertní mistr arcibiskupské kapely v Salcburku, vzdělává své dvě děti v hudbě sám. V letech 1762–1766 podnikají rodinné turné přes Německo, Nizozemí, Francii, Švýcarsko a Anglii (v Londýně se malý Wolfgang vyučuje u Johanna Christiana Bacha, nejmladšího syna Johanna Sebastiana Bacha).

V roce 1768 přijíždí do Vídně jako zázračné dítě a setkává se zde s významnými hudebníky Gluckem, Hassem a Caldarou a seznamuje se i s italskou operou a německým singspielem. Zde také vznikají jeho první opery *La finta semplice* a *Bastien und Bastienne*.

V letech 1769–1773 podniká celkem tři cesty do Itálie za účelem lepšího vzdělání v oblasti italské opery, a nalezení lepších pracovních podmínek pro něj a jeho otce, a to zejména kvůli novému arcibiskupovi Hieronymu hraběti Colloredo. Italské cesty mají na mladého Mozarta velký vliv, zejména pak setkání s Josefem Myslivečkem, a v Bologni výuka kontrapunktu u Padre Martiniho.

Po návratu z Itálie se Mozart vrací do rodného Salcburku, kde setrvává celé čtyři roky. Stává se také zaměstnancem arcibiskupa. Nadále pokračují jejich neshody a Mozart touží odjet ze Salcburku na lepší pracovní místo. Za doprovodu jeho matky podniká několik cest po Evropě. V Paříži však Mozartova matka – která se nakazila tyfem - umírá a on se urychleně vrací do Salcburku. Zde jsou však vztahy s arcibiskupem stále více napjaté. V roce 1781 je Mozart vyhozen ze služeb arcibiskupa a konečně se ve svých 25 letech stává svobodným umělcem a odchází do Vídně.

²² HAVLÍK, Jaromír, Dějiny hudby 2 - Skripta ke studiu, str. 113 - 122

V roce 1782 se žení s Konstancí Weberovou, sestřenicí Carla Marii von Webera, se kterou má šest dětí. Přežil pouze Carl Thomas a Franz Xaver. V letech 1782-1785 je skladatelsky nejpłodnější období v Mozartově životě.

Velká ztráta pro Mozarta přichází v roce 1787, kdy jeho otec Leopold v Salzburku umírá. Později umírá i dvorní komorní skladatel Gluck a Mozart získává jeho místo, které obnáší plat 800 zlatých ročně. Přesto se následující rok skladatelova situace zhoršuje a dostává se do dluhů, je opuštěn přáteli a psychicky zdrcen. To má vliv na jeho tvůrčí činnost a vznikají jen malé a příležitostné skladby.

Poslední zakázka přichází v roce 1791, a to na Requiem d-moll. Zakázka je finančně výhodná a Mozart na Requiem pracuje až do konce svého života, kdy 5. prosince 1791 umírá. Některé části z díla jsou dopsány Franzem Xaverem Süssmayrem. Místo jeho odpočinku není přesně známo.

Díky své genialitě se W. A. Mozart stal námětem divadelních her, literatury či filmových scénářů. Pozadu nezůstala ani komerční oblast a cukrovinky prodávané pod jeho jménem se těší dodnes veliké oblibě.

Pro moji práci je ovšem podstatné jeho hudební umění, které už tolik století stále oslovuje bezpočty posluchačů.

3.2 Dílo

Wolfgang Amadeus Mozart napsal přes 800 skladeb. Jeho 626 skladeb je označeno pořadovým číslem v katalogu Ludwiga Aloise Ferdinanda rytíře von Köchela.²³ Zbylé skladby jsou „Anhang“ – nezvěstné ale doložené.²⁴

Opery

- 1768 → La finta semplice
→ Bastien und Bastienne
- 1774 → Thamos, König in Ägypten
- 1775 → Il Re pastore
→ La finta giardiniera
- 1779 → Zaide
- 1780 → Idomeneo, Re di Creta
- 1782 → Die Entführung aus dem Serail
- 1785 → Die Schauspieldirektor
- 1786 → Le nozze di Figaro
- 1788 → Don Giovanni
- 1789 – 1790 → Così fan tutte
- 1791 → Die Zauberflöte
→ La clemenza di Tito

²³ https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6chel%C5%AFv_seznam [cit.30.1:2018]

²⁴ HAVLÍK, Jaromír, Dějiny hudby 2 - Skripta ke studiu, str. 122

4. Opera Figarova svatba

4.1 Postavy opery

- Hrabě Almaviva – baryton
- Hraběnka – soprán
- Zuzanka – soprán (komorná hraběnky)
- Figaro – bas (sluha hraběte)
- Cherubín – mezzosoprán (první hraběcí páže)
- Barbarina – soprán (Antoniova dcera)
- Marcellina – mezzosoprán (hospodyně doktora Bartola)
- Bartolo – bas (sevillašský lékař)
- Basilio – tenor (učitel hudby)
- Don Curzio – tenor (soudce)
- Antonio – bas (zámecký zahradník)

4.2 Obsah opery

Opera se odehrává na panství Hraběte Almavivy. Po předešlé se ocitáme v malém nezařízeném pokojíku se Zuzankou a Figarem. Zatím co si Zuzanka zkouší svůj svatební závoj, Figaro přeměřuje pokoj. To celé se odehrává v úvodním duetu opery. Oba dva se těší ze svého nadcházejícího svatebního dne až do chvíle, než přijde řeč na Hraběte. Ten si totiž na Zuzanku nárokuje právo první noci²⁵ a neustále jí dělá návrhy. To Figara rozčílí a v árii „*Se vuol ballare*“ dává najevo, že si na něj hrabě jen tak nepřijde.

Přichází Marcellina se smlouvou v ruce. Vypráví Bartolovi, jak jí Figaro slíbil, že si ji vezme za ženu, pokud mu půjčí peníze. Teď Marcellina žádá o naplnění dohody. Bartolo se chce Figarovi pomstít, a proto přijímá Marcellininu žádost o pomoc.

Marcellina na chvíli zůstává a setkává se se Zuzankou. Vzhledem k tomu, že spolu nemají vřelý vztah, protože zápasí o toho samého muže, je jejich setkání plné popichování a nepřímých urážek (*Via resti servita, madam brillante*). Marcellina nasupeně odchází a za Zuzankou přichází další návštěva, Cherubín.

Mladé páže, které hledá u své přítelkyně útěchu, přichází se smutnou zprávou. Hrabě ho načapal u Barbaríny, a dal mu výpověď. Je zhroucen z nuceného odchodu z panství a také z toho, že už nebude vídat svou milovanou Hraběnkou. Výměnou za Hraběčinu stužku předává Cherubín Zuzance svou píseň. Píseň, která je pro všechny ženy.

Cherubín, který si všimne Hraběte, se schovává za židlí a rozrušená Zuzanka zůstává na pospas Hraběti. Ten se snaží získat Zuzančinu přízeň, ale v tom přichází Basilio a Hrabě je nucen se schovat. Situace je tedy taková, že je v pokojíku schovaný Cherubín i Hrabě. Vyslechnou rozhovor mezi Zuzankou a Basilem o tom, jaký je Cherubín svůdce. To Hraběte rozčílí a vyjde ze svého úkrytu („*Cosa sento!*“). Hrabě náhodou odhalí schovaného Cherubína.

²⁵ Domnělé právo středověkých feudálů na panenství dcer svých poddaných, které mohlo být realizováno o jejich svatební noci. Je sporné, do jaké míry takové právo skutečně existovalo. Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1vo_první_noci [23.03.2018]

To ho rozhořčí ještě víc, protože si myslí, že s ním má Zuzanka plotky. V tom přichází Figaro se svatebním šatem v rukou v doprovodu venkovanů, kteří jdou Hraběti poděkovat za zrušení práva první noci.

Figaro si všímá, že Cherubín je zhroucený a ptá se, co se stalo. Zuzanka mu vše řekne, a Cherubín žádá Hraběte o odpuštění. Ten mu milostivě odpouští, ale posílá ho s okamžitou platností jako důstojníka do regimentu.

Druhé jednání začíná v Hraběčině bohatě zařízeném pokoji. Hraběnka je nešťastná ze ztráty lásky jejího milovaného Hraběte („*Porgi amor*“). Přichází Zuzanka a společně s Hraběnkou probírají, že Hrabě Zuzance dělá návrhy. Figaro však přichází s plánem, jak na Hraběte nastražit léčku. Chce, aby si Zuzanka domluvila setkání s Hrabětem, ale místo Zuzanky tam hodlají poslat převlečeného Cherubína. Hraběnka s plánem souhlasí a Figaro odchází.

Přichází Cherubín, zoufalý z toho že musí opustit panství a zároveň je nervózní před Hraběnkou. Zuzanka ho donutí zazpívat jeho písničku před Hraběnkou a sama jej doprovází na kytaru. Po písničce jde Zuzanka zamknout dveře, a společně s Hraběnkou začnou Cherubína převlékat do dámských šatů. Během převlékání zjistí, že na Cherubínově dekretu chybí pečeť. Když Zuzanka odejde odnést Cherubínův plášť, ozve se zaklepání na dveře a přichází Hrabě.

Cherubín se schová do šatníku. Hrabě vchází s velkým podivem a otázkou proč je Hraběnka zamčená a ukazuje Hraběnce lístek od Figara ohledně její „schůzky“. Ta se vymlouvá na Zuzanku, ale v tom se ozve ze šatníku hluk, který upozorní Hraběte, že jeho paní není sama. Hrabě sám chce dveře otevřít, což Hraběnka zcela odmítá a říká, že je tam Zuzanka, která si právě zkouší svatební šaty. Hraběti to přijde podezřelé, a proto se rozhodne odejít pro náradí. Pro jistotu celý pokoj zamkne, aby ten, kdo je uvnitř šatníku nemohl utéct.

Mezitím v Hraběncině pokoji vybízí Zuzanka v šatníku zamčeného Cherubína, aby otevřel a utekl. Ten jí poslechne a otevře, ale utéci není kam. Hrabě zamkl dveře, takže jediná možnost kudy může Cherubín prchnout, je oknem do zahrady. Když Cherubín vyskočí z okna, Zuzanka nepropadne panice a sama se schovává do šatníku. Když se vrací hraběcí pár, Hraběnka sama se přiznává, že je v kabinetu schovaný Cherubín. To Hraběte rozčílí, a požaduje, aby páže vyšlo ven, aby se mohl ihned pomstít.

Téměř zhroucená Hraběnka odevzdává svůj klíč a Hrabě odemyká. Hrabě i Hraběnka jsou velmi překvapení, když ze šatníku vyjde Zuzanka. Hraběnka rychle pochopí Zuzančin záměr, a říká Hraběti, že to byla pouze zkouška jeho žárlivosti, kterou vymysleli s Figarem, a že tam Cherubín zavřen nikdy nebyl. Hrabě se své choti omlouvá a kaje se.

Přichází Figaro a vybízí všechny přítomné, aby šli slavit svatbu. Hrabě však Figara zastaví a chce po něm vysvětlení ohledně lístku, který dostal o Hraběncině schůzce. Celý konflikt téměř vrcholí, když v tom přiběhne zahradník Antonio a stěžuje si, že z hraběncina balkónu vyskočil muž a poničil mu karafiáty. Figaro však rychle odhalí blížící se hrozbu, a označí Antonia za opilce a hraběnka i Zuzanka se přidávají. Hrabě se nenechá zmást a dál poslouchá Antonia.

Figaro se bojí, že bude vše ztraceno, a proto na sebe bere skok z balkónu. Antonio pokračuje, že muž, který skočil z balkónu, ztratil papíry. Hrabě se rychle ujme iniciativy a papíry si vezme. Zjistí, že chybí pečeť a je připraven konečně Figara nachytat. Tomu však stihla Zuzanka s Hraběnkou pošeptat, co na dekretu chybí. Hrabě je tedy zase napálen, a na Figara nemá nic. Aby toho nebylo málo, do konfliktu se přidá Marcellina, Bartotlo a Basilio. Ti žádají, aby byla svatební smlouva mezi Figarem a Marcellinou naplněna.

Třetí jednání začíná v bohatě vyzdobeném sále se dvěma trůny, který je připravený ke svatební hostině. Hrabě je zmaten tím, co se událo, a Hraběnka a Zuzanka plánují další léčku na Hraběte. Zuzanka si s Hrabětem domluví schůzku v zahradě („*Crudel, perché..!*“), pod podmínkou, že dostane věnem peníze pro Marcellinu, a ten přijímá. Zuzanka vzápětí prozradí Figarovi, že mají vyhráno. To ale slyší Hrabě a je velmi rozčilen a překvapen do jaké léčky zase padl. Je připraven se za tyto intriky pomstít.

Mezitím řeší Marcellina, soudce Don Curzio, Bartolo a Figaro, že jediným řešením manželské smlouvy je buď vyplatit Marcellinu, nebo se s ní oženit. Řeč přijde i na rodiče samotného Figara a ten přiznává, že je nezná, neboť byl jako dítě ukraden.

Ukazuje také znamení na své paži, a právě podle toho pozná Marcellina ve Figarovi svého ztraceného syna Raffaela. Figaro tomu nemůže uvěřit o to víc, když Marcellina představí jako Figarova otce doktora Bartola („*sextet Riconosci in questo amplesso..*“). Toto shledání vede ke vřelému objímání, což si ale zrovna přicházející Zuzanka vysvětlí jinak. Figaro ji vzápětí uklidňuje a vysvětluje celou situaci. Figaro a Zuzanka jsou šťastni, protože se právě vyřešil jejich velký problém.

Hraběnka mezitím sama rozjímá, jaká byla její láska s Hrabětem dřív a přemýšlí, kde jsou ty krásné chvíle („*Dove son i bei momenti*“). Zuzanka pospíchá za Hraběnkou a říká jí všechno, co se stalo. Hraběnka pak přichází s nápadem, jak napálit Hraběte. Společně napíší Hraběti psaní o schůzce v zahradě („*Canzonetta sull'aria*“). Místo pečete použijí na dopis sponu se vzkazem, aby byla vrácena. Zuzanka stihne předat Hraběti lístek během svatebního veselí a požehnání od hraběcího páru.

Na začátku čtvrtého jednání hledá mladá zoufalá Barbarínka sponu, kterou měla doručit od Hraběte zpět k Zuzance. Potká ji ovšem Figaro s Marcellinou a vše je prozrazeno. Figaro je rozčilen, když zjistí, že si jeho milovaná Zuzanka domlouvá schůzky s Hrabětem. Marcellina ale varuje Zuzanku před žárlivým Figarem. Figaro se tedy schová v zahradě, aniž by tušil, že Zuzanka s Hraběnkou jsou domluvené, že se převléknou jedna za druhou.

Zuzanka už ví od Marcelliny, že je Figaro někde v zahradě a rozhodne se vychutnat si ho („*Giunse alfin il momento..*“). Přichází Hraběnka převlečená za Zuzanku a potká Cherubína. To vidí schovaný Hrabě, Zuzanka a Figaro. Když chce Cherubín polibek po převlečené Hraběnce, Hrabě to nevydrží a postaví se před Hraběnkou. Polibek tedy od Cherubína dostane Hrabě, ten v rozčilení napřáhne ruku s pohlavkem, ale místo Cherubína uhodí Figara, který se do toho chtěl vložit. Když zmatek ustane, Hrabě v domněnání, že si odvádí Zuzanku, odchází s Hraběnkou a dává jí prsten.

Figaro vychází ze svého úkrytu a Zuzanka převlečená za Hraběnkou si chce svého drahého za jeho nedůvěru vychutnat. Ten ji však pozná velmi rychle po hlase, a rozhodne se jí oplatit stejnou mincí. To Zuzanku dopálí, a dá Figarovi několik pohlavků. Figaro Zuzanku vzápětí utiší, a řekne jí, že celou dobu věděl, že je to ona. Zuzanka mu na oplátku řekne celý plán, který s Hraběnkou vymyslely. Mezitím jde kolem Hrabě, který hledá „Zuzanku“ a uvidí Hraběnkou, která se až příliš má k Figarovi. Ti ho však také zpozorují a na truc přidají ve svém milostném dostaveníčku. To Hraběte ještě víc rozpálí, a proto se rozhodne tu frašku jednou pro vždy ukončit.

Hrabě začne svolávat všechny z okolí a upozorňuje na to, že nachytal Figara s jeho paní. Postupně vytahuje z altánu Cherubína, Barbarínu, Marcellinu a Zuzanku. Všichni žádají o odpuštění, ale Hrabě zarytě odmítá.

Do toho přichází Hraběnka v prostém oděvu služky, nyní s odkrytou tváří. Hrabě hned pozná, že byl přemožen a žádá svou choť o odpuštění. A protože má Hraběnka dobré srdce, odpustí svému muži. Všichni jsou spokojeni, a mají vedle sebe poklad, který chtěli. Opera končí slovy „*corriam tutti a festeggiar!*“ (*pojdme všichni oslavovat!*)

4.3 Okolnosti a vznik opery Figarova svatba

Figarova svatba je první společné dílo Wolfganga Amadea Mozarta a Lorezna da Ponteho. Premiéru má ve vídeňském Hradním divadle 1. května 1786.²⁶

Protože byla Beaumarchaisova hra ve Vídni zakázána Josefem II., pracuje Mozart s da Pontem na opeře v utajení. Da Ponte zredukuje rozsah Beaumarchaisovy hry a ponechá pouze hlavní zápletku. Text píše v tehdejší hovorové řeči a neveršuje. Aby mohla být opera premiérována, musí Lorenzo da Ponte slíbit císaři, že hra nebude obsahovat nic nevhodného. Da Ponteho text a Mozartova hudba se dokonale doplňují nejen v áriích, ale i ve velkých ansámblech. Za šest týdnů je dílo hotovo. O tom, zda byla opera při premiéře úspěšná nebo ne se vedou v odborné literatuře spory.

Přes tento velký úspěch se opera nehraje dlouho. Z programu je stažena po osmi reprízách, což je tehdejší dokonalý příklad zákulisních intrik a protekce. Intriky provázejí operu po celou dobu vzniku. Jako skvělý příklad poslouží situace ze zkoušek opery, kdy ve třetím jednání probíhá tanec fandango²⁷. Tento tanec nebyl ve vyšší společnosti oblíbený. Zde je, na žádost ředitele císařských divadel hraběte Rosenberga, zastavena hudba, a postavy tančí na ticho. Až císař sám během jedné zkoušky svolí, aby se v tomto čísle tančilo v doprovodu hudby, protože není s číslem spokojen.

Hlavním důvodem stažení opery je ovšem libreto, zejména německý překlad a podezření na revoluční podtext.²⁸ Figarovu svatbu vystřídá opera Vincenta Martína y Solera „*Una cosa rara*“ (Vzácná věc).²⁹

V Praze je Figarova svatba přijata s nadšením v tomtéž roce, ve kterém je premiérována (v prosinci roku 1786).³⁰

²⁶ SMOLKA, Jaroslav a kolektiv. Dějiny hudby. Brno. 2001. TTOGGA agency s. r. o. 657. Str 353-354

²⁷ Fandango – andaluský národní tanec

https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Fandango
[2.4.2018]

²⁸ Viskotová, Edita. BcA. Magisterská práce. Figarova svatba se zaměřením na roli hraběnky. Vedoucí práce: MgA. Jiřina Přívratská. Praha. 2014. str. 22-26

²⁹ ŠÍŠKOVÁ, Ingeborg. Dějiny hudby IV.: Klasicismus. Str. 245

³⁰ HOSTOMSKÁ, Anna. Průvodce operní tvorbou. Str. 54

5. Cherubín a kalhotkové role

Jak už vyplývá z textu výše, role Cherubína je role kalhotková. Kalhotkové role jsou ty, kdy je mužská role ztvárněna ženou. Jak píše i sám Beaumarchais: *„Tato role nemůže být hrána jiná, než byla, totiž mladou, velmi hezkou ženou. Nemáme v žádném divadle tak mladého chlapce, který by byl schopen správně vycítit všechny její jemné odstíny.“* (CARON de BEAUMARCHAIS. Lazebník sevillský, Figarova svatba (z francouzského originálu Oeuvres complètes de Beaumarchais). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 1956. 331. str.181). Tuto postavu je tedy nutné ztvárnit velmi citlivě a s jistou chlapeckou nervozitou. Další úskalí se skrývá v momentě, kdy se Cherubín převléká do dámských šatů. V tu chvíli musí zpěvačka ztvárnit mladého chlapce, který je v ženských šatech poprvé.

Kalhotková role není nijak ojedinělý jev. Obzvlášť v Mozartových operách je několik kalhotkových rolí. Například je to Sextus a Annus v opeře La clemenza di Tito, dále pak Arbace, Sifare a Farnace z opery Mitridate, re di Ponto a další. Za zmínku rozhodně stojí Gluckův Orfeus, který byl sice původně napsán pro kastráta (jako spousta dalších dnešních kalhotkových rolí) ale dnes je zpíván většinou mezzosopránem. V některých operách je obsazena role muže či mladého chlapce, sopránem. To je například role Kuchtíka z Dvořákovy Rusalky. Dále např.: Pepík a Frantík z Lišky Bystroušky. V této Janáčkově opeře je více „kalhotkových rolí“ např.: Zlatohřbítek, pes Lapák, datel nebo kohout. Z české opery je další kalhotková role v opeře Čertova stěna, a to role Záviše.

V Gounoudově opeře Faust a Markétka je to role Siebla a ve Straussově Růžovém kavalíru je to Okravián nebo role Komponisty v Ariadně na Naxu.

Kalhotkové role tedy evidentně procházejí nejen napříč operní tvorbou ale i napříč hlasovými obory.

6. Árie

6.1 Árie Cherubína z I. Jednání - Non so piú - Překlad

Non so piú, cosa son, cosa faccio,
Or di foco, ora sono di ghiaccio...
Ogni donna cangiar di colore,
ogni donna mi fa palpitare.
Solo ai nomi d'amor, di diletto,
mi si turba, mi s'altra il petto,
e a parlare mi sforza d'amore
un desio chio non posso spiegar.
Parlo d'amor vegliando,
parlo d'amor sognando,
all'acqua, all'ombra, ai monti,
ai fiori, all'erbe, ai fonti,
all'eco, all'aria, ai venti,
che il suon de vani accenti
portano via con se...
E se non ho chi m'oda
parlo d'amor con me!

Už nevím, čím jsem, co dělám,
planu a hned jsem jak kus ledu...
Každá žena způsobí, že blednu a
rudnu,
každá žena mě rozechvěje.
Jen slyším slovo láska, potěšení,
bouří a dme se mi hrud'
a mluvit o lásce mě nutí
touha, kterou nedovedu vysvětlit!
Mluvím o lásce, když bdím
mluvím o lásce, když sním,
vodě, stínu, horám
květinám, trávě, studánkám,
ozvěně, vzduchu, větrům,
které zvuk marných slov
odnášejí pryč...
A když nemám, kdo by mi naslouchal,
mluvím o lásce sám se sebou!³¹

³¹ KRONBERGEROVÁ, Marie, *Don Giovanni na Ovocném trhu aneb Italské árie ústy pražských pěvců*, Praha: Nakladatelství VIA STILLE, s.r.o., 2017, str.: 34

6.2 Rozbor árie

Cherubínova první árie se dějově nachází po setkání Marcelliny a Zuzanky. Mladé páže přichází za Zuzankou se smutnou zprávou, že ho Hrabě propouští, protože bych nacytán u Barbariny. Zuzance ale vzápětí říká, že jeho srdce ukradla Hraběnka a předá Zuzance píseň, která je nejen pro Hraběnku, ale pro všechny ženy.

Árie jako taková je ve formě malé písňové formy s velkou codou (a + b + a' + velká CODA). Začátek árie je bez introdukce v tónině Es – dur, ve které je celý díl „a“ (takt 1 – 14/15). V díle „b“ se nacházíme v dominantní tónině B – dur (takt 16 – 35) po kterém přichází modulace zpět do Es – dur, a ocitáme se tedy v díle „a“.

Velká CODA nastává od taktu č. 51. Je rozsahem a formou přinejmenším rovnocenná dílům a + b + a'. Můžeme si představit, že samotná Coda má díl „a“ (takt č. 51 – 72), po kterém následuje „a“ (takt č. 73 – 91). Díl „a“ z velké Cody nese znaky až sonátového provedení. Moduluje přes As – dur do f – moll do B – dur. V B – dur nastává tzv. „dominantní zádrž“ (takt č. 62 – 65) 65. Poté se definitivně ocitáme v zpět v tónině Es – dur, ve které je árie až do konce. Následuje tzv. Coda cody (takt č. 92 – 100) které předchází v taktu č. 91 sextakord Es – dur (pocitově nás vede dál). Tato Coda cody má charakter recitativu acompagnato³².

Osminový doprovod árie je velice výstižný vzhledem k obsahu a podporuje pocit vzrušení a vnitřního boje, který Cherubín vede sám se sebou. To vidíme hned při začátku árie, která je, jak zmiňuji výše, bez introdukce. Právě toto předtaktí vyvolává pocit nadočkavosti a horlivosti, se kterou chrlí Cherubín své pocity Zuzance.

V této árii je velmi patrná Cherubínova nervózní stránka osobnosti. Je to však jeho pravé nitro které je nejisté a plné pocitů. Je také zřejmé, že Cherubínova zpověď je zcela spontánní. To co popisuje Zuzance v árii nemá nijak připravené. Je to vodotrysk pocitů čisté duše.

³² Recitativ acompagnato – recitativ v doprovodu orchestru <https://cs.wikipedia.org/wiki/Recitativ> [9.3.2018]

6.3 Árie Cherubína z II. Jednání – Voi che sapete – překlad

Voi che sapete che cosa è amor,
donne, vedete, s'io l'ho nel cor.
Quello ch'io provo, vi ridirò,
è per me nuovo, capir nol so.
Sento un affetto pien di desir,
ch'ora è diletto, ch'ora è martir.
Gelo e poi sento
l'alma avvampar,
e in un momento torno a gelar.
Ricerco un bene fuori di me,
non so chi'l tiene, non so cos'è.
Sospiro e gemo senza voler,
palpito e tremo senza saper.
Non trovo pace notte, né dì,
ma pur mi piace languir così

Vy, jež víte, co je láska,
vy, ženy, vidíte, jestli ji mám v srdci.
Vylíčím vám, co sám zakouším.
Je to pro mne nové, nemohu to
pochopit.
Mám v sobě tolik touhy,
chvíli mě těší, pak zase trápí.
Jsem jak kus ledu, hned nato cítím,
jak v nitru planu,
ale v mžiku jsem zas kus ledu.
Hledám cosi pěkného kolem sebe,
nevím, kdo to má, nevím co to je.
Vzdychám a úpím, aniž bych chtěl,
chvěji se a třesu a ani o tom nevím.
Nenacházím klid v noci, ani ve dne,
ale přesto se mi líbí se tak soužit.³³

³³ KRONBERGEROVÁ, Marie, *Don Giovanni na Ovocném trhu aneb Italské árie ústy pražských pěvců*, Praha: Nakladatelství VIA STILLE, s.r.o., 2017, str.: 34-35

6.4 Rozbor árie³⁴

Druhá Cherubínova árie se dějově nachází na začátku druhého jednání poté, co Hraběnka dozpívá svoji cavatinu „*Porgi amor*“. Poté následuje recitativ mezi Zuzankou, Figarem a Hraběnkou o pletkách, které chce mít Hrabě se Zuzankou. Když se Figaro vzdálí, zůstává Zuzanka s Hraběnkou o samotě a řeč přichází na Cherubina, který se vzápětí objeví. Zuzanka ho hned vybízí, aby Hraběnce zazpíval canzonettu, kterou pro ni složil.

Árie „*Voi che sapete*“ začíná tematickou introdukcí v tónině B – dur (takt č. 1 – 8) a ocituje téma dílu a. Díl „a“ je poměrně krátký úsek skladby (takt č. 9 – 20) a celkově jsou díly „a“ a „a“ kratší než díl „b“ který je obsáhlejší a dá se říct, že splňuje funkci provedení. Do dílu „b“ se v tomto případě nedostáváme modulací, ale přímým tóninovým skokem do F – dur. Zde je nové téma, ne však tak kontrastní, jak je u „b“ dílu běžné. V taktu č. 35 začíná modulace, která vyústí v tóninu As – dur v taktu č. 37.

V taktu č. 46 je (DT) do c – moll, a od taktu č. 52 vzniká kratičká modulace na každém druhém taktu, kterému vždy předchází nějaký dominantní kvintsextakord. Tento sled malých modulací se ustálí v taktu č. 59, kde přichází další ale o něco delší modulace zpět do B dur a tím se dostáváme do dílu „a“. Ten klasicky reprízuje díl „a“, i když ne zcela doslovně. V taktu č. 72 je malá změna tématu a přichází miniaturní „vybočení“, které se ale v taktu č. 74 vrací k opisu původního tématu z dílu „a“. Toto „vybočení“ se dá vnímat jako prodloužení árie a hudební žertík od autora. Jedná se tedy o malou písňovou formu.

V této árii je patrné, že má Cherubín svou canzonettu pro Hraběnku připravenou. Tomu nasvědčuje i výše zmíněná introdukce, kterou následně Cherubín ocituje. I přes to, že je nervózní, je obsah canzonetty propracovaný a páže ví, co chce říci.

³⁴ Notový materiál je k nahlédnutí v přílohové části. (obr. č. 5-7)

Přesto, že se árie na první poslech zdá jako jednoduchá píseň a rozsahově není velká, jedná se o poměrně náročný kus. Od začátku árie se zpěvní linka pohybuje ve vyšší střední poloze s občasným poklesnutím do hlubší hlasové polohy. Ve středním díle zpěvní linka pořád stoupá a je zde potřeba i výrazová složka. Tato árie by měla být jedno velké legato³⁵ a v předepsané dynamice *kdterá je*“*p*“³⁶. Tempové označení je *Andante con moto* (zvolna s pohybem), což je přesné určení, že áre má být hrána v klidném, né však pomalém tempu.

Z mých oblíbených interpretek mohu jmenovat například Federicu von Stade, která pro mě disponuje právě tím brilantním a obtížným legátem a možností *piana*, jaké v árii hledám. Není to ale jen ona, kdo mě svým projevem v této árii zaujal. Je velmi těžké zvolit si pouze jednoho oblíbeného interpreta.

Nicméně je tato árie velmi populární i pro sopranistky a internetové hudební kanály obsahují bohatou zásobu této árie v podání různých významných pěvkyn jako je například Elisabeth Schwarzkopf, Joan Sutherland, Lucia Popp a další.

Obě pážecí árie jsou napsány poměrně vysoko. Jedná se často o pasáže které se pohybují v oblasti přechodových tónů. To je pravděpodobně zapříčiněno tím, že role Cherubína byla psána původně pro soprán. Tu jako první na vídeňské premiéře ztvárnila sopranistka Dorotea Bussani.³⁷

³⁵ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Legato> [cit. 23.14.2018]

³⁶ P = piano (sladce)

³⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Marriage_of_Figaro#Roles [cit. 23.4.2018]

Závěr

Tématem mé bakalářské práce bylo: Figarova svatba se zaměřením na roli Cherubína.

V úvodu práce zpracovávám v jednotlivých kapitolách život a dílo všech autorů, díky kterým máme toto úžasné dílo k dispozici. Větší prostor však věnuji opeře Wolfganga Amadea Mozarta a jeho ztvárnění Cherubína. Mou snahou také bylo co nejvíce přiblížit charakter postavy Cherubína. Proto jsem se rozhodla do své práce zařadit i hudební rozbor a překlad árií. Právě v hudbě je skryto to, co občas nemůže být řečeno, co se obtížně popisuje, a Mozartova hudba je toho dokonalým důkazem.

První seznámení s Cherubínem proběhlo v mých patnácti letech, kdy jsem dostala příležitost si zazpívat druhou Cherubínovu árii *Voi che sapete* a také „Skákací“ duet *Aprite, presto aprite...!*. Tuto příležitost jsem dostala v Dětské opeře Praha, která funguje dodnes pod vedením Jiřiny Markové-Krystlíkové. Představení se jmenovalo Malý Mozart a provázelo dětského diváka skladatelovým životem od dětství až po konec života.

Postava Cherubína mě potkala i na HAMU, kde jsem byla obsazena do této role v inscenaci Veroniky Loulové s názvem Případ Figaro. Zde, oproti Dětské opeře Praha, byla naopak árie první (*Non so più, cosa son...*), duet *Aprite, presto aprite*, a druhá půlka finále opery.

Naposledy jsem se s touto rolí setkala v představení Thriller Figarova svatba v podání souboru Run OpeRun. Zde už byl rozsah role širší a zodpovědnost větší. Cherubín v tomto Thrilleru měl obě árie, duet se Zuzankou, celé finále i řadu rečitativů.

Všechna tato představení pro mě znamenají velkou zkušenost a jakýsi návod jak vnímat, ztvárnit a zazpívat toto mladé páže.

Dále také věřím, že má bakalářská práce může sloužit, jako studijní materiál nejen pro kohokoliv, kdo se zajímá o Figarovu svatbu, ale také pro budoucí začínající Cherubíny, kteří tak budou mít po ruce stručný souhrn o roli, rozsahu, charakteru postavy a o zasazení do děje opery.

Vzhledem k veškerým shromážděným údajům a myšlenkám jsem přesvědčená, že tato práce může poskytnout informace nejen o ztvárnění role Cherubína a o psychologii postavy, ale i pojetí celé Figarovy svatby a v konečném důsledku o nezastupitelném místě této opery ve světě hudby.

Seznam použité literatury

- ULLRICHOVÁ, Daria. Tošovský, J.10-19. *Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais. Bláznivý den aneb Figarova svatba*. Praha: Národní divadlo, 2012. ISBN 978-80-7258-395-9
- DA PONTE, Lorenzo. Předml. Josef Bachtík. Přel. VONÁSEK, Rudolf. *Wolfgang Amadeus Mozart, Figarova svatba*. Ř. II. Sv. 7. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956
- HAVLÍK, Jaromír, Dějiny hudby 2 - Skripta ke studiu
- KRONBERGEROVÁ, Marie, *Don Giovanni na Ovocném trhu aneb Italské árie ústy pražských pěvců*, Praha: Nakladatelství VIA STILLE, s.r.o., 2017, ISBN 80-238-5629-4
- CARON de BEAUMARCHAIS. Lazebník sevillský, Figarova svatba (z francouzského originálu Oeuvres complètes de Beaumarchais). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 1956. 331.
- SMOLKA, Jaroslav. *Dějiny hudby*. 1. vyd. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1.
- ŠIŠKOVÁ, Ingeborg. *Dějiny hudby IV.: Klasicismus*. Praha: Euromedia Group, 2012. ISBN 978-80-249-1977-5.
- MOZART, Wolfgang Amadeus. *Le nozze di Figaro: drama giocoso in quattro atti* [klavírní výtah se zpěvy]. Libreto od Lorenzo da Ponte. Leipzig: Edition Peters, 1962.
- MICHELS, Ulrich, Encyklopedický atlas hudby, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-238-3
- HOSTOMSKÁ, Anna. Průvodce operní tvorbou. Praha. Nakladatelství SVOBODA-LIBERITAS. 1993. ISBN 80-205-0344-7
- VÁLEK, Jirí. Italské hudební názvosloví. Praha. Panton. 1991. ISBN 80-7039-150-2

7. Přílohová část

Árie Cherubína z I. Jednání (obr. č. 1,2,3,4)

35

Nº 6. Arie.

Allegro vivace.
Cherubin.

Neu-e Freu-den, neu-e Schmerzen toben jetzt in mei-nem
Non so più co-sa son, co-sa fac-cio or di fo-co, ora so-no di

Her-zen. ja, ich be-be, ich be-be, ich zitt-re, Feu-er rinnt mir durch Bein und
ghiaccio, o-gni donna can-giar di co-lo-re. o-gni don-na mi fa pal-pi-

Mark, Feu-er rinnt mir durch Bein und Mark, Feu-er rinnt mir durch
tar, o-gni don-na mi fa pal-pi-tar, o-gni don-na mi

Bein pal- und Mark. Bei dem sü-ßen Wor-te:
fa pal-pi-tar. So-lo ai no-mi d'amor di di-

Lie-be, fühl ich nie emp-fundne Trie-be:
let-to mi sì tur-ba mi s'al-tera il pet-to;

Edition Peters.

8087

c. wo — ich nur ein Mäd - chen se - he, schlägt mein
e a par - la - re mi sforza d'a - mo - re un de -

Klar.

Str. Quart.

c. Puls, schlägt mein Puls noch eins so stark, schlägt mein
si - o, un de - si - o ch'io non pos - so spie - gar, un de -

Klar.

c. Puls, schlägt mein Puls noch eins so stark.
si - o, un de - si - o ch'io non pos - so spie - gar.

cresc.

c. Neu - e Freu - den, neu - e Schmerzen to - ben jetzt in mei - nem
Von so più co - sa son, co - sa fac - cio: or di fo - co, o - ra so - no di

Tutti.

p *f* *p*

c. Her - zen, ja, ich be - be, ich be - be, ich zitt - re, Feu - er rinnt mir durch Bein und
ghiaccio, o - gni don - na cangiar di co - lo - re, o - gni don - na mi fa pal - pi -

f *p*

Mark, Feu-er rinnt mir durch Bein und Mark, Feu-er rinnt mir durch
tar, o - gni don-na mi fa pal - pi - tar, o - gni don-na mi

Bein und Mark. Wo ich auch wandl und
fa pal - pi - tar. viol. Par - lo d'a-mor re -

ge - he, wo ich auch lieg und ste - he, im
glian - do, par-lo d'a-mor so - gnan - do, all'

Wa - chen und im Trau-me, im Feld, am Bach, am Bau-me, ver-lang, begehrt und
ac - qua, all'ombra, ai mon - ti, ai fio - ri, all'er - be, ai fon - ti, all' e - co, all'a - ria, ai

wünsch ich, es preßt, es jagt, es drängt mich Schmerzens-ge-fühl und Lust,
ven - ti, che il suon de' vani - ac - cen - ti por - ta - no via con se, -

c. Schmerzens-ge-fühl und Lust. Wo ich auch wandl und ge - he, wo ich auch lieg und
 por - ta - no via con se; par - lo d'a-mor re - glian - do, par - lo d'a-mor so -

Quart. *p*

Fag.

Hörn.

c. ste - - he, im Feld, am Ba - che, am Bach, am Bau-me, im
 gnan - do, all' acqua, all' om - bra, ai monti, ai fio - ri, all'

Viol.

Tutti.

Klar.

c. Wa-chen, im Trau-me, ver - lang, begehrt und wünsch ich, es preßt, es jagt, es drängt mich
 er - be, ai fon - ti, all' e - co, all' aria, ai ven - ti, che il suon de' rani ac - cen - ti —

Klar.

Viol.

cresc.

f

p

cresc.

Fag.

Adagio.

c. Schmerzensgefühl und Lust, Schmerzens-ge-fühl und Lust. Und sü-ßes Schmachten, Sehnsucht und
 por - ta - no via con se, por - ta - no via con se. E se non ho chi m'o-da, e

f Tutti.

p Quart.

Tempo I.

c. sü-ßes Schmachten, Sehnsucht wechseln in meiner Brust, in meiner Brust, wechseln in meiner Brust.
 se non ho chi m'o-da, par - lo d'amor con me, con me, par - lo, d'amor con me.

cresc.

f

p

f

Tutti.

Nº 11. Canzone.

Andante con moto.

Klar. Fag. *p dolce* Corni. Ob. u. Fag.

Quart.

C. Cherubin.

Ihr, die ihr Trie - be des
Voi, che sa - pe - te,

Her - zens kennt, sprecht, ist es Lie - be, was hier so
che co - sa è a - mor don - ne, ve - de - te, s'io l'ho nel

brennt? sprecht, ist es Lie - be, was hier so brennt?
cor, don - ne, ve - de - te, s'io l'ho nel cor!

Ich wills euch sa - gen, was in mir wühlt, euch will ich's kla - gen,
Quel - lo ch'io pro - vo, vi - ri - di - rò, è per me nuo - vo,

Fl. u. Ob. Quart. Ob. Fag. Fl. Klar.

c. euch, die ihr fühlt. Sonst war's im Her - zen mir leicht und frei,
ca - pir nol so. Sen - toum af - fet - to pien di de - sir,

Ob. Viol. H. Bl.

c. es wa - ren Schmer - zen und Angst mir nen. Jetzt fährt wie
ch'o - ra è di - let - to, ch'o - ra è mar - tir; ge - lo, e poi

Ob.

c. Blit - ze bald Pein, bald Lust, bald Frost, bald Hit - ze
sen - to tal - ma avram - par, ein un mo - men - to

Klar. u. Fag. Klav.

c. durch mei - ne Brust. Ein heim - lich Seh - nen zieht, wo ich
tor - no a ge - lar; ri - cer - coun be - ne fuo - ri di

H. Bl. Viol.

c. bin, zu fer - nen Schö - nen mich trau - lich hin, dann wird von
me, non so chi il tie - ne, non so cos' è; so - spi - ro e

H. Bl. u. Klav.

Leiden und innerm Harm, und dann vor Freuden mein Busen warm, es winkt und folgt mir nun ü-ber-
ge-mo sen-za ra-ler, pal-pi-toe tre-mo sen-za sa-per; non tro-ro pa-ce not-te nè

all, und doch be- - hagt mir die sü- ße Qual. Ihr, die ihr
di, ma pur mi pia- ce lan- guir co- sì! Voi, che sa-

Trie - be des Her - zens kennt, spricht, ist es Lie - be, was hier so
pe - te, che co-siè a-mor, don - ne, ve - de - te, s'io l'ho nel

Klar. Fag. Fl. u. Ob.

brennt? spricht, ist es Lie - be, was hier so brennt?
cor, don - ne, ve - de - te, s'io l'ho nel cor, Fl. u. Ob.

Klar. Fag. Ob.

spricht, ist es Lie - be, was hier so brennt?
don - ne, ve - de - te, s'io l'ho nel cor!

Ob. Fl.

Wolfgang Amadeus Mozart (obr. č. 8)

Lorenzo Da Ponte (obr. č. 9)

Pierre – Augustin Caron de Beaumarchais (obr. č. 10)

Programový sešit opery Figarova svatba (obr. č. 11)

